

berg bygger her på folketroens oppfatning av fuglens merkelige talegaver.

I norsk turismes barndom var Guldberg en av pionerene, og hans skildringer av jakt og fiske, fra skog og fjell, fant også veien til lese-bøkene. Han ytet bidrag til Pauss og Lassens «Læsebog i Moders-maalet» (1884). Denne boken er litterært preget, og den skulle også vekke barnas sans for og kjærlighet til fedrelandets natur og leve-vilkår. Leseverket ble innført ved skolene i Trondhjem, og mange fjellvandrere av den eldre generasjon opplevde nok sitt første møte med skog og mark i Guldbergs lesebokstykker.

En kjenner skriver om F. O. Guldbergs forfatterskap: «Når vinteren blir for lang og anstrengende, eller når kropp og bein er blitt gamle og støle, og en ikke lenger godt tåler de harde strabasene på jakt og fotturer, da er Guldbergs bøker gode å ta til. I hans skil-dringer fra jakten og fuglelivet kan en i fantasien gjenoppleve sine gamle eventyr i skog og mark, med børs og fiskestang, så livaktig som om de fant sted i virkeligheten. Guldberg har også det fortrinn fremfor mange av sine kolleger at han så utmerket vet å forene underholdning og belæring.»

Fredrik Oscar Guldberg var teolog og skolemann, og han satte dype spor etter seg som skoledirektør. I dag er det likevel ikke embetsmannen vi først og fremst husker, men naturforskeren og for-fatteren. Han er en av klassikerne innen norsk jaktlitteratur, og et markant eksempel på at en fotturist også er et kulturmenneske.

Kilder: Norsk biografisk-leksikon.

Norsk forfatter-leksikon.

A. H. Ebbestad: F. O. Guldberg. Fuglevennen, jegeren og natur-skildreren. Magasinet Nr. 37—38 1951.

OLA ARNE AUNE

Bymarka som rekreasjonsområde

De fleste mennesker har vel en viss forestilling om begrepet natur-vern. Det har i den senere tid ofte vært nevnt i pressen i forbindelse med vassdragsutbygging, natur- og nasjonalparker og naturvett-aksjoner. Likevel har jeg den oppfatning at den jevne borger i Trondheim til daglig anser dette med naturvern som noe fjernt, som ikke angår han selv. Han lever sitt vanlige liv i byen, på kontoret og hjemme.

På søndagene, ja, kanskje enkelte hverdagskvelder også i vinter-halvåret, tar han med seg skiene og drar opp i Bymarka. Denne bit natur, hvor en kan gå i kø like tett som på Nordre en lørdag etter skoletid, eller hvor en kan ferdes mellom store og små trær, på myrer og koller en hel søndag, nesten uten å se andre mennesker.

Jeg undres på hva han vil si dersom jeg begynner å snakke om naturvern i forbindelse med Bymarka? Det er mulig han bare vil trekke på skuldrene og mene at det kan da ikke være nødvendig. Bymarka har da ligget der i alle år, fin og nesten uberørt. Ja, for Fjellseterveien, Skistua og Elgsethytta må vi jo ha. Det er så godt å ha et sted å ta inn under turen, hvor en kan ta seg en røyk, nippe til «solbærtoddyen» og slappe av.

Jeg vet ikke om denne herr Trondheim er i mindretall, men Gondolbane-debatten i avisene omkring juletider ga meg bange anelser om at så ikke er tilfellet. — Jeg har derfor i den senere tid samlet noen eksempler på hvor merket Bymarka i virkeligheten er av sivilisasjonen, av oss innbyggere av Trondheim by. Før jeg tar

Fra Kyvatnet

Arne Karset

for meg disse, kan det være nyttig å forsøke å klarlegge hva som er hensikten med Bymarka.

MALSETTING

Hvordan vi vil at Bymarka skal være. Noen faste retningslinjer er, så vidt meg bekjent, ikke offentlig trukket opp. Jeg tror imidlertid at myndighetene og den menige mann, har den oppfatning at Bymarka skal være *et rekreasjonssted*. Et sted hvor byens befolkning, i dag og i fremtiden, kan søke ut i sin fritid, til avkopling fra det daglige jag og mas. Et sted hvor en kan la kontortid, aviser og TV, trafikk og motorlarm, køer og restauranter, være langt borte, og i stedet la mer eller mindre ødelagte nerver og trommehinner hvile. Et bymenneske trenger til et slikt sted, hvor en kan fornye seg og samle energi. Det tror jeg de fleste er enige i. Det flittig benyttede uttrykket: «Bymarka — byens lunge», skulle tyde på det.

Men vil vi at Bymarka skal være et rekreasjonsområde, *må vi ta konsekvensene av det*. Den naturen som ennå ikke er ødelagt, må for alltid bevares, og de inngrep som allerede er foretatt, må søkes leget på beste måte. Alle de ovenfor nevnte forhold i dagliglivet, som vi vil søke avkopling fra i Bymarka, må bannlyses. Utviklingen må ikke få fortsette på samme måte som den har gjort i de siste år. Da vil Bymarka som rekreasjonsområde, snart være en saga blott. De følgende eksempler skulle vise det.

BEVERTINGSSTEDER

Jeg nevnte så vidt Skistua og Elgsethytta. Hvordan er det, er disse to byggverk i tråd med de nettopp antydende retningslinjer? Har en til hensikt å kople av fra sivilisasjonen når en drar ut på søndagstur, tror jeg det er best å holde seg lengst mulig borte fra disse to steder. Køkjøring, stappfulle busser og trafikk-kork i Fjellseterveien med etterfølgende køgåing på ski til Elgsethytta, er ikke akkurat avslappende. Men så kan en slappe av med matpakken når en er framme på Elgsethytta, vil kanskje noen si. Vel, dersom en våger seg innenfor døra på Elgsethytta eller Skistua — ja, la meg ta med Grønnlia også — på en alminnelig utfartsdag, så er det ikke mye som minner en om «byens lunge». Tjukk, sur tobakksrøyk slår imot en. Inne i denne suppa kan en så skimte mennesker som med mer eller mindre ubehag fordøyer de medbrakte brødskiver.

Forøvrig, rent prinsipielt — er det ønskelig med serveringssteder i Bymarka? Fred og stillhet kan en i alle fall ikke finne der, og dessuten er Bymarka, på grunn av sin størrelse, først og fremst egnet for dagsturer. Er det da nødvendig med bevertningssteder midt inne i den?

OM «BEHOV»

Den gang Elgsethytta ble bygget, påberopte en seg diverse behov. Det var spesielt «behov» for å spre trafikken til Storheia, ble det sagt. Den gang gikk det jo en liknende kø dit, som det nå gjør til Elgsethytta fra Skistua. Det kunne vært interessant å vite om Elgset-

Ved Kopperdammen (Bymarka)

Arne Karset

hyttas forkjempere fortsatt mener at en skal bygge bevertningssteder for å spre trafikken i Marka?

Under avisdebatten omkring Elgsethytta, ble det av enkelte motstandere nevnt at fikk en først hytte, så ville neste skritt være vei dit ut. Jeg frykter for at disse får rett. Riktignok har vi hittil «bare» fått sti, men det vil nok snart bli behov for vei også. Det er ikke vanskelig å skape et «behov». Det er sikkert mange som har «behov» for å sette til livs en solo, eller en øl, under Bymarkturen også om sommeren. Men skal en ha fram brus- og ølkasser til hytta på sommerføre, må en ha bilvei. Likeledes kan det nok skapes andre «behov» for å få vei. Tenk om vi f. eks. kunne få vise turistene også denne delen av vårt utfartsterrang sommerstid! Hvor flott ville det ikke være om de kunne få sitte behagelig tilbakelent mot en solid, brun tømmervegg og nyte solnedgangen der ute! — — Det er ikke vanskelig å skape «behov» for ditt og datt.

Forøvrig har det kommet meg for øre at det allerede én gang har vært rettet en søknad til kommunen om bidrag til opparbeidelse av bilvei fra Skistua til Elgsethytta. Søknaden ble visstnok avslått, men hvordan går det neste gang?

I løpet av Gondolbanedebatten ved juletider påberopte forkjemperne seg også diverse «behov». Det er «behov» for et utsiktssted hvor turistene kan se Trondheim ovenifra, samt nyte solnedgangen over Fosenhalvøyas fjellverden. Dessuten er det fortsatt «behov» for å spre trafikken av skiløpere i Bymarka.

Trondhjems Skiklub har i vinter med «Dagens løype», vist at det går an å spre trafikken uten å ødelegge naturen med bygging av gondolbane og nye hytter. *Det er å håpe at dette tiltaket vil fortsette også neste vinter.*

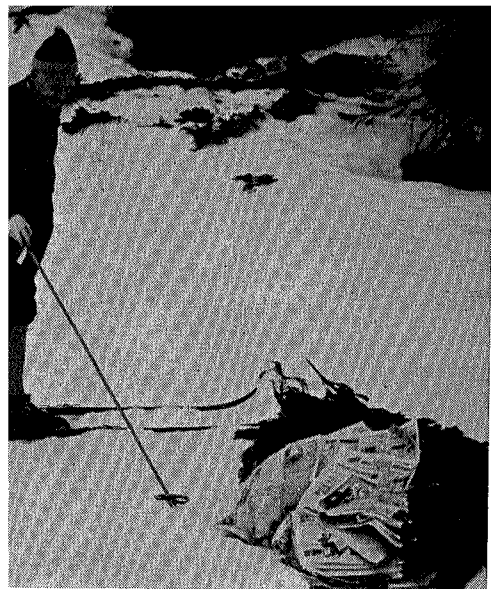
Byens alpine idrettsutøvere har også «behov» for en storslalåmløype som holder internasjonale mål, etter hva jeg har forstått. Spørsmålet i denne forbindelse er vel om det er riktig å rasere naturen på det foreslåtte sted, til fordel for en så liten gruppe av byens befolkning.

For noen år siden var det også «behov» for å bygge en ny Gråkallbakke, til tross for advarsler fra flere hold på grunn av vindforholdene på det planlagte sted. Dette «behov» til ca. 1/2 million kroner brukes nesten ikke.

Når det gjelder forholdet Bymarka—turister, rent generelt, så har jeg den oppfatning at det må stå dårlig til med Trondheim bys økonomi, dersom en er nødt til å selge innbyggernes utfartsterrang til turistene. *Bymarka er først og fremst for byens innbyggere.* Turistene må finne seg i å komme i annen rekke. Så egoistisk må en ha lov til å være.

SKISTUOMRÅDET OG PARKERINGSPROBLEMET

Omkring Skistua har en etter hvert fått et flott treningsområde for vinterindrettsfolk. Hoppbakker og slalåmløyper ligger på rekke og rad. Det er hyggelig å se den yrende aktivitet av små og store en vintersøndag. Fullt så hyggelig er ikke de problemer dette fører med seg. De fleste bileiere skal nemlig absolutt kjøre helt opp til Skistua. Men parkeringsplassen er nå en gang temmelig liten. Så

Dette er ikke vakker! Arne Karset

klager de bilende skiløpere, og Skiklubbens formann synes det må gjøres noe, og uttaler i avisintervju at han ser det som sin viktigste oppgave å få anlagt ny parkeringsplass. Flere myrer like nedenfor Skistua måtte kunne egne seg godt. Der måtte det kunne bli plass til mange biler. Noe særlig skade ville ikke en slik plass forårsake, hevdes det av flere. Det er jo svært få som går over disse myrene, for en myr er jo så våt og ekkel å gå i.

Det er når en hører slike uttalelser, en skjønner hvor langt bort fra naturen sivilisasjonen har ført

oss. — En myr er også en del av naturen og vakker på sin måte. En har fjernet seg temmelig langt fra naturvernets idé, dersom en gir seg til å lage parkeringsplass og sandørken ut av en av myrene ved Skistua eller langs Fjellseterveien, under henvisning til at det er så få som går der.

Parkeringsplasser kan en f. eks. anlegge ved Wullumsgården, Leirbrua eller Ringvål, så kan en ta buss eller gå derifra. De nedre delene av Bymarka er minst like vakre og godt egnet til turbruk som områdene fra Skistua til heiene.

Med det samme jeg er inne på Skistuaområdet, finner jeg det nødvendig å nevne steinurene ved Gråkallbakken. Jeg undres på hvor lang tid det skal ta å få tildekket disse, og hvem som skal bekoste eventuelle reparasjoner av det som en gang var et behov?

SKOGSDRIFTEN I BYMARKA

De fleste har lagt merke til at det drives en del tømmerhogst i Bymarka. Det er ikke min mening å komme med noe innlegg for eller imot hogst nå, jeg vil bare peke på det faktum at tømmeret skal fraktes fram til bilvei etter hoggingen. I tidligere tider foregikk dette med hest på vinterføre. Jeg vet ikke om det var mangel på

snø eller hester de siste vintrene, eller om det er andre årsaker som har gjort at det ikke lenger er tilfellet i Bymarka. Tømmerkjøring på sommerføre fører imidlertid til at det ganske fort danner seg en del «sår» i skogbunnen. Torv og mose rives opp, og en «vei» dannet av svart jord og avslitte røtter forteller tydelig hva som har foregått.

Ivrige og våkne turgåere har sikkert oppdaget en del slike forekomster i Bymarka. Spesielt har de kanskje lagt merke til den «veien» som siste sommer gikk fra Fjellseterveien og over Steinkjerringåsen i retning Lagmannseter og Henriksåsen. Tidligere gikk det her en tørr, fin sti. Nå var den imidlertid over lange strekninger omdannet til et eneste sammenhengende «gjørmehøl».

Skogbilveier er i de senere år i stor utstrekning blitt anlagt i skoger hvor en driver rasjonell skogsdrift. Nå skal jeg ikke insinuere at skogsdriften i Bymarka ikke er rasjonell nok, det har jeg ikke forutsetninger for, men er det virkelig behov for skogbilveier her? Jeg tenker i første rekke på den stumpen skogssjefen har latt anlegge fra Blåveisberget i Schöningsdal til Øvrestykket ovenfor Fagerlia. Kunne virkelig ikke hestene fraktet tømmeret fram også disse siste 200 metrene? Det er ikke bare det at den første trivelige delen av Strandlinja er blitt ødelagt, det er prinsippet jeg vil fram til. Skal Bymarka være et rekreasjonsområde? — Hvis skogsdriften her krever skogbilveier for å bli rasjonell nok, så får en slå fra seg tanken om fortjeneste.

Forøvrig er det kommet meg for øre at det er søkt om tillatelse til å anlegge en skogsbilvei fra vestre Tømmerdal til Holstdammen. Dersom dette medfører riktighet, er det meget betenkelig.

NATURGRISERI

Når jeg først er i ferd med å nevne eksempler på slett naturvett, vil jeg raskt ta med noen til. Sør for Skjelbreia ligger en liten plass ved navn «Marka», som eies av Trondheim kommune. Omkring det vesle huset som står der, går et gjerde. På dette har nå en eller annen plassert en rekke gamle gateskilt fra Trondheims gamle veiter og gater. Det er mulig at vedkommende syntes det var originalt, men det vitner om dårlig utviklet natursans.

Slik ønsker vi ikke Bymarka
Magne Haave

Det samme har en lov til å si om de skiltene som sommer som vinter henger over «Akebakken» i Bymarka. «Akebane, livsfare», eller noe liknende, har det visst stått å lese på dem før steinkasting gjorde det mer eller mindre umulig. Hva om en fjerner disse skiltene om sommeren?

«Vådanbekken» er et kjent begrep for de fleste Bymark-traverne. De fleste har vel en eller annen gang passert denne stinkende kloakk, som går fra Vintervannsmysene til Leirbrua. — *Er dette «Byens lunge», hvor sunnhet og frisk luft skal hentes?*

Bymarka hadde tidligere et flott utsiktspunkt, som nå ikke kan betres av alminnelige sivile uten klatring over netting og piggråd, samtidig som en står i fare for å bli arrestert. Jeg antar det var før naturverntanken dukket opp at forsvaret fikk tillatelse til å starte sin virksomhet på Store og Lille Gråkallen.*)

Nesten hvor som helst i Bymarka, f. eks. ute ved Grønnlia, kan en treffe på telefonstolper og ledninger som ofte mer ligger på marka, enn står eller henger slik de opprinnelig ble plassert. Det burde gå an å få fjernet disse eller få stolpene rettet opp.

Flere liknende eksempler er lett å finne, men jeg skal nøye meg med å nevne «naturgrisene», som etterlater seg matpapir, plastposer, appelsinskall, blikkbokser og flasker osv. Det kan kanskje i denne forbindelse være verd å nevne at i flere stater i USA, kan en risikere å få opptil 700 kroner i bot for å kaste en flaske eller blikkboks ut av bilvinduet.

SNØSCOOTER

Et nytt «teknisk framskritt» dukket opp i Bymarka i vinter, snøscooteren. Den er sikkert et nyttig hjelpemiddel for samene når de skal lete etter rein, men denne dyreart finnes ikke i Bymarka.

*) Byens myndigheter, teknisk rådmann og Bymark-utvalget, protesterte mot anlegget på Gråkalltoppen, men de militære myndigheter annekterte toppen og måtte senere betale årlig leie av terrenget. *Hv.*

Bruk av motorkjøretøyer utenfor bilveger er forbudt i følge Friluftsløven, kapittel 1, § 2, om ferdsel i utmark. Etter hva jeg kan forstå, må dette forbud også gjelde for snøscooter og Forsvarets beltebiler i vinterhalvåret. Disse framkomstmidler er da også motorkjøretøyer.

Jeg antar det kun er mangel på våkenhet som har gjort at den ansvarlige myndighet, offentlig ikke har annonsert et slikt forbud. Siste vinter har to snøscootere og Forsvarets beltebiler kunnet observeres i marka. Hva blir tallet neste vinter?

Forøvrig finner jeg det merkelig at Trondheim kommune har tillatt Skiklubben å benytte snøscooter i Bymarka. Jeg kan gå med på at det anskaffes et slikt kjøretøy av Røde Kors' Hjelpekorps og Norsk Folkehjelp *kun* til ambulanseskjøring, men at snøscooteren blir tillatt brukt også til andre formål, er betenkelig. Det er mulig at Skiklubben og restauratøren på Elgsethytta har kunnet påvise et «behov» for transport av brusflasker til Elgsethytta, men kan det ikke i fremtiden lett dukke opp andre som kan påberope seg like store behov? Kan en da nekte å gi tillatelse?

HVA BØR GJØRES ?

Det har i de senere år stadig vært snakket om «Den røde strek», som skulle slås omkring Bymarka. Innenfor denne streken skulle så husbygging og annen ødeleggelse av naturen stoppes. At en slik «strek» er nødvendig, tror jeg de fleste er enige i. De ovenfor nevnte, og flere andre eksempler, skulle tydelig vise det. Det kan her også være verd å ta med at kommunen for tiden arbeider med reguleringsplan for området omkring Haukvatnet. Dermed skrumper marka ytterligere inn — —.

Så vidt jeg vet, er det innen Bymark-utvalget nedsatt en komité for å ta seg av problemet med «den røde strek». Foreløpig har en ikke hørt noe fra denne.

Det er klart at opptrekkingen av en slik «strek» ikke er gjort i en håndvending. Mange problemer dukker opp og krever sin løsning. Men det begynner å haste med løsningen nå. Hvis en setter seg ned og virkelig tenker over hvor mye — eller rettere sagt, lite — ren, uberørt natur som er igjen i Bymarka i dag, bør en forstå det.

Derfor må Bymarka få sine grenser trukket opp, og en klar og tydelig målsetting må utarbeides.

Vi må nå få fastslått hvordan vi vil ha Bymarka. Skal den være et sted hvor en kan søke fred, stillhet og uberørt natur, et område hvor en kan gå en tur uten å risikere å møte snøscootere og crosskjørende motorsyklister, støyende transistorradioer og høyt-taleranlegg, restauranter, tomflasker, blikkbokser, nettinggjerder, piggråd, kunstige steinurer, telefonstolper og ledninger, stinkende bekker, støvende bilveger og sandørkener av parkeringsplasser osv.?

Vil vi at Bymarka virkelig skal være et rekreasjonsområde, må svaret på dette spørsmål bli ja. Men kan en ikke tenke seg å innføre de forbud som må til, må en finne seg i at en om noen år like godt kan gå en tur på elvepromenaden langs Nidelva.

Jeg mener at dagens borgere av Trondheim by, av hensyn til seg selv, og av hensyn til byens innbyggere om 50, 100 eller 200 år, har plikt til å sørge for at *Bymarka nå blir bevart som rekreasjonsområde for all framtid*. Den må få sine grenser fastlagt, og det må settes klare regler for hva som kan tillates påført markas natur av menneskelig slitasje og ødeleggelse, samt settes forbud mot de av dagliglivets faktorer som en vil søke avkopling fra.

Dette er en så viktig sak for bybefolkningens trivsel og helse — og den blir ikke mindre viktig i årene som kommer — at den for lengst burde ha vært skikkelig behandlet av byens myndigheter. Når dette ikke er gjort, er det nødvendig at andre tar opp spørsmålet. Dagbladet for 26. februar d. å., viser at det har skjedd i Oslo for Nordmarkas vedkommende. Oslo Venstrelag inviterte der en rekke statlige kommunale og sivile friluft- og idrettssammenslutninger, til åpen debatt omkring Nordmarkas framtid.

Det samme burde gjøres i Trondheim. Vi har også her en rekke foreninger og organisasjoner som mer eller mindre er interessert i Bymarkas framtid. Ved siden av Bymark-utvalget, kan f. eks. nevnes Trondhjems Turistforening, Trondhjems Skiklub, Bymarka Skogforvaltning, Trøndelag Naturvern, Skiinstruktørens forening, Idrettskretsen, en rekke idrettslag, Det Kommunale Ungdoms- og Idrettsutvalg, Byplanrådet, Helserådet, Trondheim Bys Vel, Sør-Trøndelag fylkes Utbyggingsavdeling og en rekke privatpersoner.

ROAR AABAKKEN

Hvorfor drives jakt? Viltets verdi for en fjellbygd

Hvorfor drives jakt? Fortidens jegere ble ikke møtt med slike nærgående spørsmål. Jaktutøvelsen var en nødvendighet for deres eksistens, og ingen fant på å stille noen spørsmål i denne forbindelse.

Jeg vil ikke her kunne påta meg å svare for den enkelte jeger hvorfor de driver jakt i dag. Svarene kan være så forskjellige: Urinstinkt, naturopplevelse, avkopling, sport, matauking, fritidssyssetning, eventyrlyst osv. Eller en kombinasjon av disse og andre faktorer.

En kan heller ikke se bort i fra at dette å opptre i vindjakke, nikkens og jakthatt, et par skinnende geværfutteral hengt over ene akselen, en klirrende hundefløyte kring halsen, mens et par settere ligger skinnflate langs fortauskanten, er et statussymbol som langt overgår både langt hår og blank bil i noen høstgule septemberdager.

Rent generelt er det altså uråd å svare på hvorfor den enkelte jeger driver jakt. Men vi kjenner alle til, eller kan tenke oss, hvilken betydning jakten har hatt for eksistensen i fjellbygdene i tidligere tider. Jakten og fisket var mere verdt enn både jord- og skogbruk. Etter hvert som jord- og skogbruket steg i verdi, gikk jaktens verdi ned i en bølgedal. Denne bølgedalen er forlengst nådd, og jaktens verdi er igjen stigende.

Men nå er det ikke nøden, men overfloden blandt folk som gir jakten og jaktutøvelsen en stigende verdi. Jakten er forlengst kommet til det stadium hvor det er jaktutøvelsen som har verdien, og ikke avkastningen i form av jaktutbytte.